

Hoe nu verder?

Dit najaar zal in CDA-kring veel gesproken worden over de verdere koersbepaling van onze beweging.

Daar zitten korte- en lange-termijn-aspecten aan. Ten diepste is die vraag er echter een van fundamentele aard. Waar staan wij, wat willen wij?

Welke zedelijk-politieke band verenigt ons en hoe geven wij daar herkenbaar uitdrukking aan?

Mijn eerste waarneming is deze. Wij beschikken over een uitstekend beginselprogramma, dat steeds vertaald wordt in verkiezingsprogramma's die er mogen zijn. Maar toch. Te snel drijven wij af naar tactische keuzes, naar over-accentuering van financiële aspecten. Te weinig worden principiële uitgangspunten werkelijk doorleefd.

Vanwaar die verschraling? Ik zie daarvoor twee totaal verschillende oorzaken. Een daarvan is de voortdurende regeringsverantwoordelijkheid van het CDA, de laatste tijd gecombineerd met het samenvallen van het lijsttrekkerschap met het eerste ministerschap, die de beweging qua invloed technisch effectief, maar politiek minder herkenbaar maakt.

Een andere reden is het volgende. Bij het gerechtvaardigde onderscheid tussen kerk en politiek is voor vele CDA-ers het sociaal-maatschappelijk denkgood van de kerken van groot belang. Welnu, onmiskenbaar slijt de mate waarin men zich daarin verdiept. En voor zover men zulks doet wordt men sterk gehandicapt door

verschillen van mening in de kerken. Zelf kan ik de katholieke kerk het best beoordelen. Daar was, ook in de laatste jaren, zeker een hele reeks aan waardevolle bisschoppelijke brieven en pauselijke encyclieken. Maar worden ze echt bestudeerd? En is men niet veeleer bezig met de tegenstelling restauratie versus vernieuwing? Om maar niet te spreken van hen die het verder 'wel geloven'. Kortom de kerken werken eerder verlamdend dan stimulerend op het CDA als politieke beweging. Dat is geen verwijt aan de kerken, maar aan de leden van die kerken, waaronder vele CDA-ers. Voor het CDA is dit momenteel helaas geen krachtbron in het appèl tot publieke verantwoordelijkheid.

Mijn tweede waarneming.

Gegeven de scherpe crisis vinden socialisten en liberalen makkelijker hun eigen profiel. Socialisten door andermaal de materiële tegenstellingen in de samenleving te accentueren. Het arme (solidaire) links bestrijdt het rijke (egoïstische) rechts.

Liberalen door het thema: 'overheid en politiek maken er een potje van'. Crises vragen erom een 'schuldige' aan te wijzen. De socialisten zeggen dan: de bazen. De liberalen zeggen: de overheid. Voor beide gesimplificeerde themata is er een rijke voedingsbodem. De christen-democratie heeft momenteel geen vergelijkbaar eenvoudig basis-thema. Zeker, zulk een basis-thema kan zijn, en is in het verleden ook wel geweest, het afzetten tegen de polari-

satie; de polarisatie als grote schuldige. Voor een volkspartij is dat een volop bruikbaar thema, maar dan komt het er wel op aan als volkspartij te functioneren, dat wil zeggen breed en tegelijk effectief polarisatie doorbrekend. Dan kan men b.v. niet kotsmisselijk zijn van de vakbeweging.

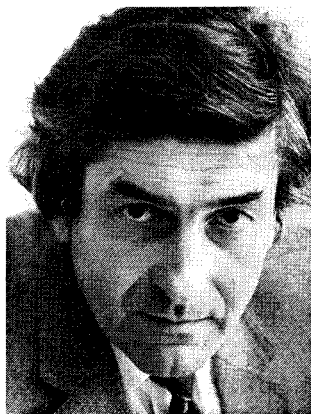
Een derde waarneming is tenslotte deze. De jongere generatie is in hoge mate VVD-georiënteerd. De verkiezingsuitslag van 8 september toont dat aan! Men kan dit afdoen met de stelling dat de VVD profijt trekt van haar houding van 'de heren in Den Haag hebben er een potje van gemaakt'. Tot op zekere hoogte is hun electorale winst zeker daaraan te wijten, maar met die constatering mogen wij niet volstaan.

Is het niet veel meer zo, dat, net als in de jaren zestig uit onze kringen zeer velen naar links uitweken op themata als 'democratisering, milieu, etc.', er nu een uit-treden naar rechts plaatsvindt óók op inhoudelijke gronden?

Deze zijn weliswaar minder herkenbaar omdat hierbij om minder invloed van de overheid wordt gevraagd in plaats van meer, maar toch.

De christen-democratie zal bij deze feitelijke tendensen naar rechts kaf en koren moeten gaan scheiden.

Nieuw rechts is diffuus, maar het is een uitdaging vast te stellen wat wel en wat niet in overeenstemming is met ons program van uitgangspunten.

drs. R. F. M. Lubbers

Dat de afkalving van onze christen-democratie in het begin van de zeventiger jaren voor een periode van 10 jaar tot stilstand kwam, is naar mijn overtuiging in hoge mate te danken geweest aan het inhoudelijk antwoord op de toen door links aan ons gestelde vragen.

Het gaat er nu om of wij de themata die nieuw rechts thans stelt ook goed zullen kunnen beantwoorden. Dat is andermaal een uitdaging, die wij niet moeten willen ontgaan. Dat is geen tactisch vraagstuk, maar een fundamentele uitdaging, te beantwoorden door een principiële en samenhangende politiek van een partij die zich steeds opnieuw wil vernieuwen.